

UNIVERSITETO BIBLIOTEKOS, KAIP STUDIJUOTI ĮGALINANČIOS APLINKOS, KOKYBĖS VERTINIMAS: STUDENTŲ NUOMONĖS TYRIMAS

dr. Laima Liukinevičienė,
Jūratė Valuckienė,
Asta Varanauskienė
Šiaulių universitetas
Vilniaus g. 88, LT-76285 Šiauliai

Anotacija

Straipsnio tikslas – pristatyti studentų nuomonės apie biblioteką, kaip įgalinančią studijuoti aplinką, tyrimo rezultatus ir jų panaudojimą gerinant bibliotekos teikiamų paslaugų kokybę. Straipsnyje atskleidžiamos skirtingos studijų kokybės apibrėžtys edukacinės paradigmos kontekste, aptariamos akademinės bibliotekos, kaip įgalinančios studijuoti aplinkos, funkcijos ir jų įtaka studijų kokybei. Analizuojant atlikto tyrimo rezultatus įvertinama Šiaulių universiteto bibliotekos, kaip įgalinančios studijuoti aplinkos, teikiamų paslaugų kokybė studentų nuomonės aspektu.
Raktiniai žodžiai: aukštojo mokslo kokybė, studijuoti įgalinanti edukacinė aplinka, aukštosios mokyklos biblioteka.

Įvadas

Vykstant Bolonijos procesui ir Lisabonos strategijos įgyvendinimui, nuolat akcentuojama aukštojo mokslo kokybė ir jos užtikrinimas. Lietuvai, kaip vienai iš lygiaverčių Bolonijos proceso dalyvių, taip pat aktuali studijų kokybė ir jos vertinimas. Siekiant didinti mokslinį potencialą, rengti kvalifikuotus ir kompetentingus specialistus, šalyje yra sukurta aukštojo mokslo kokybės vertinimo sistema, įkurta institucija, patvirtinti jos veiklą reglamentuojantys dokumentai, vyksta studijų programų išorinis ir vidinis vertinimas. Taip pat kiekviena aukštojo mokslo institucija, vadovaudamasi studijų kokybės užtikrinimą reglamentuojančiais dokumentais, pasirenka sau tinkamas vidinio vertinimo formas ir procedūras.

Šiaulių universitetas besimokantiems studijų procese be profesinių žinių kryptingai siekia plėtoti ir perkeliamašias kompetencijas – technologinių ir informacinių gebėjimų, informacijos ir žinių valdymo. Studijų proceso metu plėtojamos studentų kompetencijos siekiama nuolat jas vertinti. Nuo 2003 m., įgyvendinus ALF finansuotą projektą „Studijų kokybės plėtotė regioniniame Šiaulių universitete“, Studijų skyriaus iniciatyva kasmet tiriama studentų nuomonė apie studijų kokybę įvairiais aspektais. Organizuojant vidinį studijų kokybės vertinimą, remiamasi konstruktyvaus vertinimo (Lincon, Guba, 1998) principais ir metodais. Šis vertinimas yra procesas, kuriame vertintojas ir suinteresuotieji asmenys kartu bendradarbiaudami konstruoja vertinimo sistemą tam, kas vertinama. Toks vertinimas yra labai lokalus, nes jo rezultatai priklauso nuo konteksto, proceso patirties, kurios negalima perkelti į kitą aplinką. Kaip kokybiškas bendradarbiavimo procesas konstruktyvus vertinimas iškelia daugiau klausimų nei pateikia atsakymų. Vertinimas yra besitęsiantis, pasikartojantis ir besikeičiantis, kadangi jo „atradimai“ kuria socialines konstrukcijas, kurios vėl tampa rekonstrukcijos objektais. Sėkmingo tokio vertinimo proceso pavyzdys ir rezultatas – Šiaulių universiteto bibliotekos ir jos teikiamų paslaugų tobulinimas, įgyvendinant ES struktūrinių finansuojamus projektus.

Straipsnyje pristatomas empirinis tyrimas, kuriuo siekta nustatyti, kaip studentai vertina universiteto, kaip studijuoti įgalinančios aplinkos, kokybę. *Tyrimo problemą* atskleidžia klausimai: kaip studentai vertina vadovėlių bei mokymosi priemonių Šiaulių universiteto bibliotekoje naujumą, spaudinių iš kitų bibliotekų užsakymo tvarką, modernių savarankiškai studijuoti bibliotekos aplinkoje sąlygų sudarymą. Straipsnyje analizuojama, kaip keičiasi studentų nuomonė ir bibliotekos, kaip studijuoti įgalinančios aplinkos vertinimas, kai universiteto pastangomis, įgyvendinant ES remiamus projektus ir siekiant studijų kokybės, modernizuojama biblioteka ir jos teikiamos paslaugos.

1. Aukštojo mokslo studijų kokybės sampratos kaita

Aukštojo mokslo kokybė - labai plati sąvoka, apimanti skirtingas aukštojo mokslo funkcijas ir veiklos sritis. Į jos apibrėžties lauką patenka akademinės studijų programos ir mokymo/mokymosi procesas, moksliniai tyrimai ir moksliniai laipsniai, darbuotojai ir studentai, pati aukštųjų mokyklų materialinė bazė (pastatai, mokymo, techninės priemonės), visuomenei teikiamos paslaugos, akademinė aplinka ir jos santykis su visuomene.

Siauresniu požiūriu aukštojo mokslo kokybė tiesiogiai siejama su studijų procesu. Harvey (2002), Green (1994), Barnett (1995), Kraujutaitytė (2002), Moorley (2003) ir kt. savo

darbuose universitetinę kokybę sieja su ugdomąja akademinės bendruomenės misija. Tokiu atveju studijų kokybę apsprendžia vyraujanti mokymo edukacinė paradigma. Studento ugdymas suprantamas kaip žinių, visuomenei reikšmingų kultūros vertybių perteikimas, sureikšminamas dėstytojo, kaip svarbiausiojo žinių ir vertybių perteikėjo vaidmuo. Šiuo atveju studijų kokybę traktuojama kaip ugdymo efektyvumas ir yra vertinama kaip iškeltų studijų programų akademinį tikslų pasiekimo lygis.

Šiuolaikinio aukštojo mokslo bruožai (Barnett, 1995, p. 31-39): aukštojo mokslo tapimas masiniu, neribojamas universitetų atvirumas, prieinamumas ir pasiekiamumas, - lemia modernią studijas grindžiančią mokymosi paradigmą ir naują studijų kokybės suvokimą. Svarbiu kokybės elementu šiuolaikiniame universitete tampa ne tik kokybiškas žinių perdavimas, bet studijuojančio mokymuisi sudaromos sąlygos. Mokymosi edukacinėje paradigmoje studijų kokybę suprantama kaip besimokančiojo transformacija, apimanti akademinės bendruomenės ir individų emancipaciją. Būtent šiuo aspektu ugdymo kokybės daugiamatiškumą atskleidžia Cheng, Tam (1997), Cheng (2003). Šių autorių darbuose akcentuojama, kad, kai ugdymo tikslas yra siejamas su žinių kūryba ir studijuojančio asmenybės galių plėtojimu, studijų kokybę determinuoja studento lūkesčiai, poreikiai ir jų tenkinimas. Kokybė suprantama kaip nuolatinis proceso tobulinimas, siekiant sudaryti sąlygas studento intelektinei emancipacijai plėtoti. Kokybės indikatoriumi tampa ir studento nuomonė apie studijas ir jų sąlygas, o rodikliai siejami su išreikštų ir numanomų lūkesčių, suvoktų ir nuspėjamų poreikių tenkinimu.

Aukštosios mokyklos, edukacinės paradigmos kaitoje, laiduodamos studijų kokybę, įsipareigoja užtikrinti studijuoti įgalinančių aplinkų kūrimą ir teikti edukacines bei informacines paslaugas, skatinančias savarankišką studentų mokymąsi. Viena iš svarbiausių studijuoti įgalinančių aplinkų – akademinė biblioteka.

2. Bibliotekos, kaip studijuoti įgalinančios aplinkos, vertinimo aspektai

Mokymosi aplinka, kaip apibrėžia tyrinėjantys autoriai (Jucevičienė, Lipinskienė, 2001; Karenauskaitė, 2007; Tautkevičienė, 2004; Bowden, Marton, 1998; ir kt) - tai erdvė, kurioje besimokantysis, sąveikaudamas su informacijos šaltiniais bei didesnę patirtį turinčiais individualiais, konstruktyvios, valingos, sąmoningos veiklos būdu, grindžiamos tikslingumu ir refleksija, įgyja žinias, gebėjimus ir vertybes. Besimokantysis naudojasi edukacine aplinka ir joje esančiomis mokymosi priemonėmis tada, jei ši aplinka savo sąlygomis atitinka poreikius, gebėjimus naudotis aplinkos teikiamomis galimybėmis savarankiškai mokytis, ir jeigu ją identifikuoja kaip potencialiai naudingą. Svarbiausi mokymosi aplinkos elementai gali būti klasifikuojami į informacijos šaltinius, fizines arba virtualios erdves, mokymosi gebėjimus ir patirtį (metamokymosi kompetencija), socialinė sąveiką (Lipinskienė, 2002, p. 31). Mokymuisi skirtos aplinkos yra turtingos ir pasižymi įvairove.

Pasak Tautkevičienės (2004, p. 63), universiteto bibliotekos edukacinė aplinka yra sudėtinė universiteto edukacinės aplinkos dalis. Bibliotekoje realizuojami ne tik dėstytojų studijų programoje keliami ir studentų asmeniškai suformuluoti mokymosi tikslai, bet ir padedama studentams apsirūpinti jų poreikius tenkinančiais informacijos ištekliais. Lipinskienė (2002, p. 57-60) teigia, kad studijų procesas būtų aprūpintas tokiomis priemonėmis, kaip vadovėliai, metodinė medžiaga, papildoma informacinė literatūra, kompiuterinės programos bei studentų gebėjimu atrasti informaciją bibliotekos kaupiamuose fonduose. Tokiu atveju, bibliotekų svarbiausias uždavinys – atrinkti ir įsigyti vartotojų poreikius atitinkančią informaciją, ją organizuoti ir saugoti, jos pagrindu kurti informacijos paslaugas ir produktus, kuriuos tinkama forma ir laiku reikia pateikti vartotojams (Petuchovaitė, 2004, p. 27). Be abejo, studentų naudojimas universiteto bibliotekos aplinka priklauso nuo studentų patirties ir kompetencijų, susiformavusių išankstinių nuostatų bibliotekos atžvilgiu, ankstesnės naudojimosi biblioteka patirties ir įpročių.

Šiuolaikinės akademinės bibliotekos funkcijos, kai biblioteka formuoja aukštojo mokslo institucijos sociokultūrinę aplinką, remia mokymosi, mokymo, mokslinių tyrimų veiklas, suteikia ir nuolat tobulina prieigą prie tradicinių ir elektroninių informacijos šaltinių, garantuoja intelektualinio ir kultūrinio palikimo tęstinumą, užtikrina bendradarbiavimą su universiteto bendruomene, sukuria aukštos kokybės mokymo aplinką, atsižvelgdama į akademinius poreikius kaupia spaudinių fondą, ugdo skaitytojų informacinius gebėjimus, rengia informacinių paslaugų valdymo planus (Lamanauskienė, 2006, p. 9-10), yra glaudžiai siejamos ir su teikiamos paslaugos kokybe. Bibliotekos ir informacijos valdymo paslaugų sfera yra ta sritis, kurioje privaloma siekti kokybės dėl dviejų priežasčių: vartotojų poreikio tenkinimo ir aukštosios mokyklos studijų proceso, besiorientuojančio į mokymosi paradigmos realizavimą, kokybės gerinimo.

Akademinės bibliotekos paslaugos ir studijuoti įgalinanti aplinka, kaip ir visas studijų procesas, turi būti vertinama. Kokybė yra pagrindinė filosofija ir reikalavimas profesionaliai bibliotekai. Sahu (2006), analizuodamas akademinę bibliotekų paslaugų kokybę,

teigia, kad visos bibliotekos privalo stengtis pateikti aukščiausios kokybės paslaugas, nes jei pasirūpinama tinkama informacija tinkamam vartotojui, tinkamu laiku bei tinkamoje formoje, t. y. sutampa vartotojų lūkesčiai prieš atliekant paslaugą bei paslaugos suvokiama ją atlikus, tada tai yra kokybiška paslauga, padedanti realizuoti visus aukštosios mokyklos keliamus studijų tikslus. Kokybiškas paslaugos teikimas, siekiant kurti mokymosi aplinką, siejamas ir su modernių technologijų diegimu bibliotekose. Spalding ir Wang (2006) straipsnyje „*The challenges and opportunities of marketing academic libraries in USA*“ teigiama, kad technologijos padeda geriau suprasti ir įgyvendinti vartotojų norus, pateisinti bibliotekos fondą bei teikiant vartotojams naudingas paslaugas, pasiekti optimalių rezultatų. Peters (2004) straipsnyje „*Auditory options*“ akcentuoja, kad šiandieninės bibliotekos privalo būti modernizuotos, nes bibliotekos modernizavimas – pagrindas sėkmingai ir kokybiškai veiklai. Todėl, vertinant biblioteką kaip dedamąją studijų proceso kokybės dalį, svarbu atskleisti studentų nuomonę apie biblioteką, kaip mokytis įgalinančią, modernią ir padedančią užtikrinti kokybišką studijų procesą aplinką.

3. Studentų nuomonės apie biblioteką, kaip įgalinančią studijuoti aplinką, tyrimo rezultatai

Šiaulių universiteto Studijų skyrius nuo 2003 m. organizuoja apklausas, siekdamas analizuoti studentų nuomonę apie studijų kokybę. Studentų nuomonės tyrimo rezultatai panaudojami studijų kokybei tobulinti: bendraujant studijų organizatoriams ir studentams inicijuojami kryptingi studijų kokybės pokyčiai. Kaip vienas iš sėkmingiausio veiklą tobulinančio vertinimo pavyzdžių – universiteto bibliotekos teikiamų paslaugų kokybės augimas, kurį atskleidžia studentų nuomonės apie biblioteką, kaip studijuoti įgalinančią aplinką, tyrimų rezultatai.

Tyrimams atlikti nuo 2003 m. naudojamas Šiaulių universiteto Socialinių tyrimų centro mokslininkų kartu su Studijų skyriumi sukonstruotas instrumentas, kurio viena dalis yra skirta studentų savarankiško darbo bazės vertinimui. Šiam instrumento blokui priskiriami klausimai, identifikuojantys respondentų nuomonę apie universiteto bibliotekos fondų naujumą, šaltinių prieinamumą, bibliotekoje sudaromų savarankiško mokymosi sąlygų vertinimą ir kt.

2007 m. balandžio – gegužės mėn. buvo atliekama kasmetinė studentų apklausa. Straipsnyje pristatomi tyrimo rezultatai, susiję su bibliotekos kaip įgalinančios mokytis aplinkos vertinimu. *Empirinio tyrimo problemą atskleidžia klausimai:* kaip studentai vertina vadovėlių bei mokymosi priemonių Šiaulių universiteto bibliotekoje naujumą, spaudinių iš kitų bibliotekų užsakymo tvarką, modernių savarankiškai studijuoti bibliotekos aplinkoje sąlygų sudarymą.

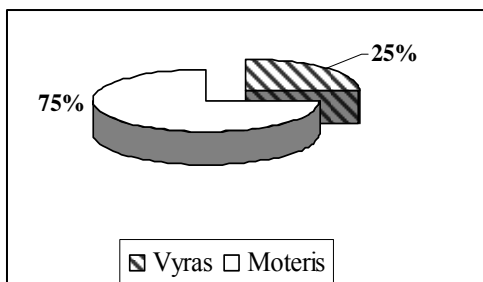
Tyrimo objektas – Šiaulių universiteto studentų nuomonė apie biblioteką kaip įgalinančią studijuoti aplinką.

Tyrimo tikslas – nustatyti, kaip studentai vertina aprūpinimą privaloma ir rekomenduojama literatūra, sudaromas savarankiškų studijų sąlygas bibliotekoje ir bibliotekos teikiamų paslaugų modernumą.

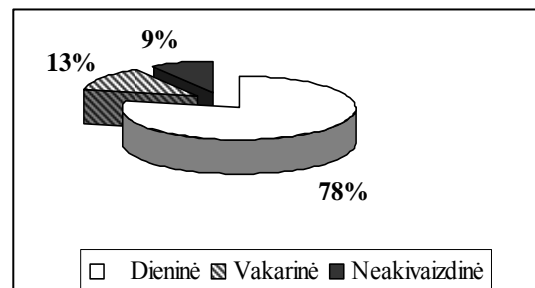
Tyrimo metodas: uždaro tipo standartizuota apklausa raštu.

Tyrimo imtis ir laikas: tyrimą atliko Šiaulių universiteto studijų skyrius 2007 m. balandžio – 2007 m. gegužės mėn. Tyrimo instrumento sudarymui panaudoti atskiri 2003 m. su kurtos anketos klausimai.

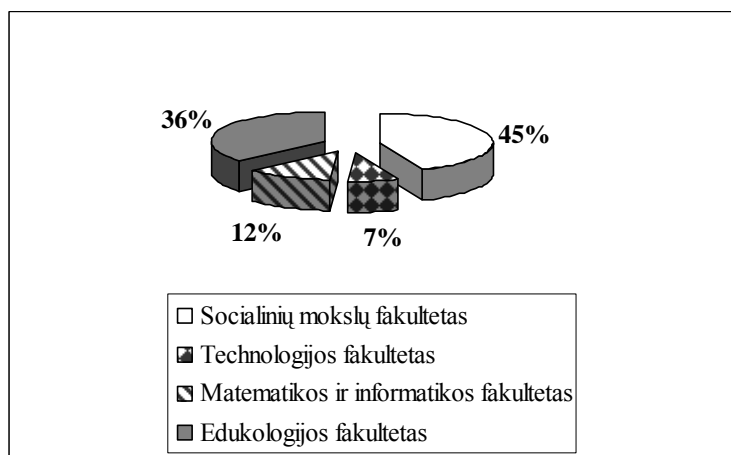
Respondentų atranka – atsitiktinė. Studentai, kurie tyrimo organizavimo metu lankėsi Studijų skyriuje, buvo paprašyti dalyvauti apklausoje ir užpildyti klausimynus. Iš viso išdalinta 400 anketų, teisingai užpildytų grįžo 337 (grįžtamumo kvota - 84%). Apklausoje dalyvavo 337 respondentai, iš jų 73% (N=252) moterų ir 27% vyrų (N=85). Daugiausiai apklausta dieninio skyriaus studentų (79 %, N=265), kurie dažniau užsuka į Studijų skyrių, vakarinio skyriaus studentai užpildė 13 % (N=43) anketų, neakivaizdinio - 8% (N=29). Dauguma respondentų atstovauja bakalauro pakopos studijas (N=334) ir studijuoja Socialinių mokslų fakultete (N=148). Bendrosios respondentų imties charakteristikos pateikiamos 1-3 paveiksluose.

1 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal lytį.

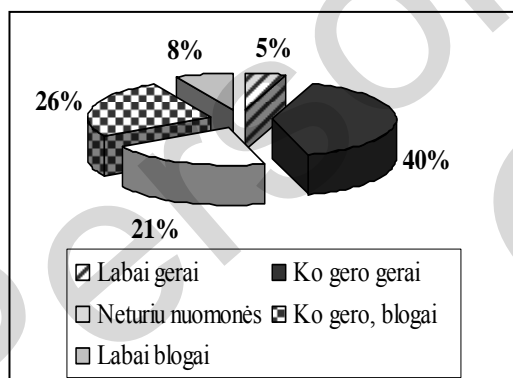

2 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal studijų formą

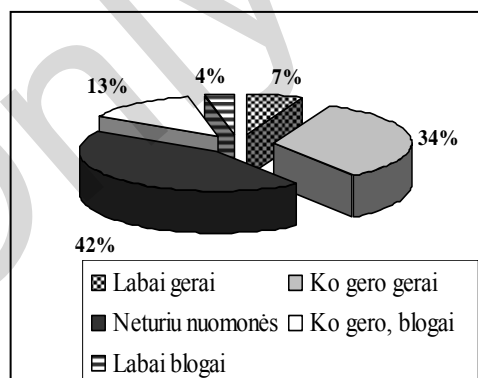

3 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal fakultetus

Į klausimą „*kaip vertinate vadovėlių bei mokymosi priemonių Šiaulių universiteto bibliotekoje naujumą*“ - teigiamai atsakė 45 % (N=153) respondentų. Neturi nuomonės 21 % (N=72) respondentų, o 34 % (N=112) nepalankiai vertina vadovėlių ir mokymo priemonių naujumą. Įvertindama naujausios mokslo literatūros trūkumą ir naujų vadovėlių stoką, Šiaulių universiteto biblioteka, siekdama užtikrinti kokybišką paramą studijų proceso organizavimui, teikia tradicinę bibliotekinę paslaugą: trūkstamų spaudinių užsakymą iš kitų bibliotekų, todėl tyrimo metu norėta išsiaiškinti, kaip aktyviai studentai, siekdami individualios mokymosi kokybės, naudojasi galimybe gauti trūkstamą literatūrą studijoms. Atsakinėdami į klausimą „*kaip vertinate spaudinių iš kitų bibliotekų užsakymo tvarką?*“ 41 % (N=136) teikiama paslauga įvertino teigiamai. Pakankamai didelis neturinčių nuomonės šiuo klausimu respondentų skaičius (N=145) leidžia teigti, kad net 42 % studentų menkai naudojami paslauga, padedančia kompensuoti pageidaujamos naujos literatūros trūkumą. Grafinė studentų nuomonės išraiška apie vadovėlių bei mokymosi priemonių naujumą ir galimybę spaudinius gauti iš kitų bibliotekų pateikiama 4-5 paveiksluose:

4 pav. Respondentų vadovėlių ir mokymosi priemonių naujumo vertinimas

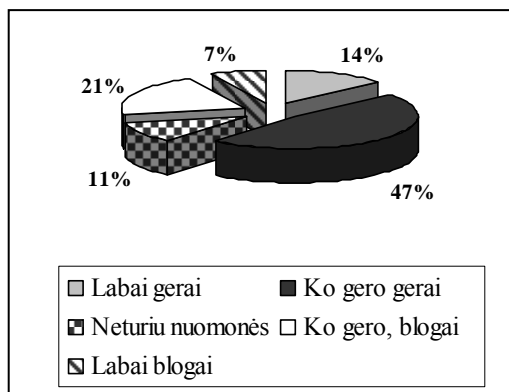

5 pav. Spaudinių iš kitų bibliotekų užsakymo tvarkos vertinimas

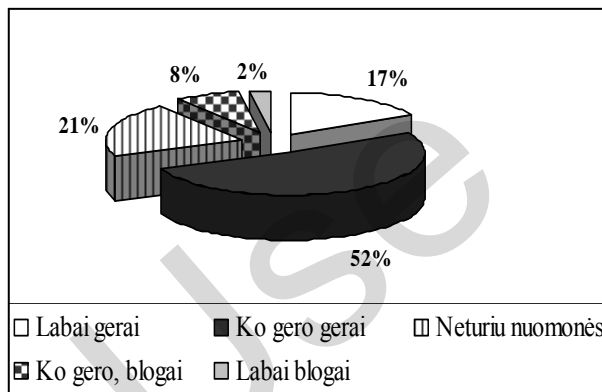
Kaip minėta, vienas iš įgalinančios mokymosi aplinkos bruožų yra jos tinkamas organizavimas. Besimokantysis turi turėti galimybę naudotis jam patogiai ir prieinama fizine/virtualia erdve, pasirinkti mokymosi vietą ir laiką. Jam taip pat turi būti sudarytos sąlygos naudotis skirtingais mokymosi aplinkos informacijos šaltiniais: bibliotekininkais, spausdintais ir elektroniniais šaltiniais, internetu.. Į klausimą „*kaip vertina galimybę gauti rekomenduojamą ir privalomą perskaityti literatūrą bibliotekoje?*“ 61 % (N=206) respondentų atsakė teigiamai: jie mano, kad galimybės skaityti privalomą ir rekomenduojamą literatūrą bibliotekoje yra labai geros (N=46), ko gero geros (N=160). Lyginant studentų nuomonę apie vadovėlių ir mokymo priemonių naujumą ir galimybę susipažinti su naujausia literatūra bibliotekoje su atsakymais į pirmą klausimą, galima daryti prielaidą, kad nepakankamai palankus pirmasis vertinimas yra susijęs su bibliotekos fondų komplektavimu ir nedideliu leidinių kiekiu „išsinešti į namus“.

Atliekant tyrimą, siekta išsiaiškinti, kaip respondentai vertina jų mokymosi poreikiams tenkinti kuriamas erdves ir siūlomus informacinius išteklius. Prieš apklausą buvo numatyta tyrimo prielaida, kad dėl 2006 m. pradėtos ŠU bibliotekos pastato rekonstrukcijos (jos metu 30% laikinai sumažėjo bibliotekos naudingas plotas, dalis knygų fondo iškelta į kitas

patalpas) bus studentų, nepatenkintų bibliotekos savarankiško darbo baze „Darbo vietų skaičių ir išdėstymą skaityklose“ respondentai vertina palankiai. Tik 2 % (N=8) atsakiusių mano, kad darbo vietos ir jų išdėstymas skaityklose yra labai blogi, 8 % (N=27) teigia, kad ko gero blogi. 21 % (N=70) studentų, neturinčių nuomonės apie darbo vietų skaityklose patogumą, patvirtina jau identifikuotą situaciją, kad dalis Šiaulių universiteto studentų neturi pakankamų įgūdžių naudotis bibliotekos, kaip studijuoti įgalinančios mokymosi aplinkos, paslaugomis. Apibendrinantis teikiamų galimybių savarankiškai studijuoti literatūrą universiteto sukurtoje mokymosi erdvėje bibliotekoje vertinimo grafinis vaizdas pateikiamas 6 ir 7 paveiksluose.

6 pav. Galimybės gauti rekomenduojamą ir privalomą perskaityti literatūrą bibliotekoje vertinimas

7 pav. Darbo vietų ir jų išdėstymo universiteto skaityklose vertinimas

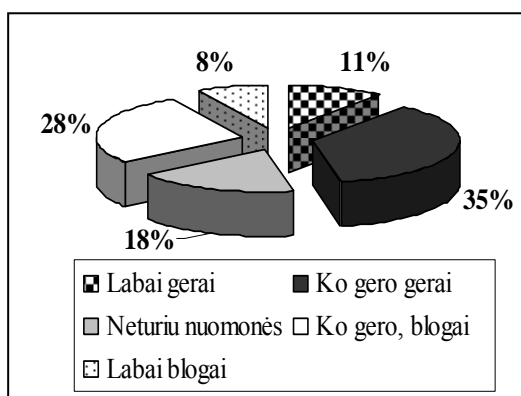
Sudarant galimybę naudotis virtualiais mokymosi šaltiniais, svarbus techninis įgyvendinimo aspektas. 2006-2007 m. Šiaulių universitete, remiant ES struktūriniais fondams, buvo įsigyta programinės įrangos už beveik 0,5 mln. Lt., įrengtos projektų *BIBLIONOVA*, *KOOPERIJA*, *ARIADNĖ* kompiuterizuotos mokymosi klasės. Studentų tikslingai buvo klausta, kaip jie vertina „kompiuterizuotas darbo vietas skaityklose, programinę įrangą jose“. Apdorojus tyrimo duomenis, paaiškėjo, kad 46 % (N=158) respondentų mano, kad kompiuterizuotos darbo vietos yra „labai arba ko gero geros“, tačiau 19 % (N=119) atsakiusių teigia, kad jų netenkina kompiuterizuotų darbo vietų ir programinės įrangos kokybė. Galima daryti prielaidą, kad ši dalis respondentų – studentai, studijuojantys informacines technologijas, dizainą ir kt. mokslus, kurių poreikių, naudojantis IKT, dar nespėjama tenkinti. Tai, kad 18 % (N=60) apklaustųjų neturi nuomonės pateiktuoju klausimu, leidžia manyti, kad jie menkai naudojami kompiuteriais bibliotekoje ir skaityklose, kompiuterizuotose klasėse.

Siekiant studijų metu plėtoti perkeliamašias kompetencijas, reikia gebėti naudotis ir duomenų bazėmis, naršyti internete. Tam reikalinga prieiga prie interneto. Paklausus respondentų, „kaip vertina prieigos prie interneto taškų universitete prieinamumą“, paaiškėjo, kad galimybė naudotis internetu nepatenkinti 115 (69 %) atsakiusių. Nesudarant palankių sąlygų visiems norintiems naudotis internetu, nėra galimybės gauti papildančios kitus šaltinius informacijos mokymuisi bei ribotai plėtojamos ir bazinės kompetencijos – naujų žinių kūrimo, informacijos paieškos, vertinimo, vartojimo, integravimo į jau turimas žinias, savarankiško mokymosi ir profesinio tobulėjimo pasitelkiant modernius informacijos šaltinius. Tai prasčiausiai vertinamas bibliotekos aplinkos aspektas, atskleidžiantis tolesnę prioritetinę bibliotekos, kaip įgalinančios savarankiškai studijuoti aplinkos, tobulinimo kryptį. Nors jau baigiantis šioms mokslo metams, realizuojant ES struktūrinių fondų remiamą projektą, numatoma papildomai įrengti 200 kompiuterizuotų darbo vietų.

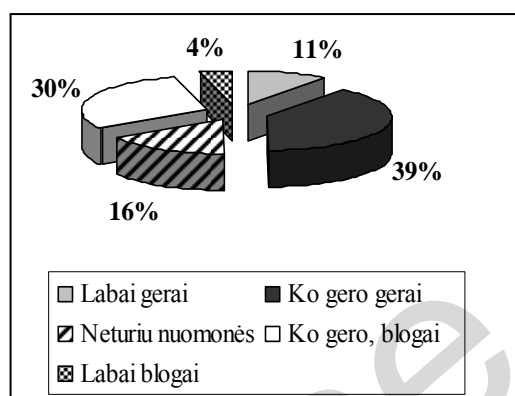
Vertinant tyrimo rezultatus, reikia atkreipti dėmesį, kad apklausos metu buvo vykdomi universiteto bibliotekos rekonstrukcijos darbai, dėl kurių bibliotekos bendrojoje, periodikos skaityklose ir konsultaciniame-educaciniame punkte veikė tik 36 internetinę prieigą turinčios darbo vietos. Apibendrinantis bibliotekos galimybių naudotis kompiuterizuotomis darbo vietomis ir internetinės prieigos vertinimo grafinis vaizdas - 8 ir 9 paveiksluose.

Analizuojant studentų apklausos atskirų tyrimo kintamųjų priklausomumą, statistiškai patikimas stiprus ryšys nustatytas tarp šių kintamųjų: prieigos taškų prie interneto prieinamumo ir kompiuterizuotų darbo vietų skaityklose bei programinės įrangos jose vertinimo (koreliacijos koeficientas $p = 0,994$), galimybės gauti privalomą arba rekomenduojamą perskaityti literatūrą ir vadovėlių bei mokymosi priemonių bibliotekoje naujumo (koreliacijos koeficientas $p = 0,865$), darbo vietų skaičiaus ir išdėstymo skaityklose bei kompiuterizuotų vietų skaityklose, programinės įrangos jose vertinimo (koreliacijos koeficientas $p = 0,708$). Statistinės analizės rezultatai patvirtina studentų nuomonės validumą, vertinant biblioteką, kaip modernią

studijuoti įgalinančią aplinką, teikiamų paslaugų kokybę siejant tiek su fondų gausumu ir naujumu, tiek ir su moderniomis darbo vietomis.

8 pav. Kompiuterizuotų darbo vietų ir programinės įrangos jose vertinimas

9 pav. Prieigos prie interneto taškų universitete prieinamumo vertinimas

Lyginant bibliotekos, kaip studijuoti įgalinančios aplinkos, (2003 m. – 2007 m.) apklausos vertinimo rezultatus (1 lentelė), akivaizdu, kad bibliotekos teikiamų paslaugų kokybę, respondentų nuomone, Šiaulių universitete gerėja, nors dėl rekonstrukcijos biblioteka dirba sudėtingomis sąlygomis. 2007 m. daugiau nei 2003 m. teigiamų atsiliepimų apie galimybę gauti rekomenduojamą ir privalomą perskaityti literatūrą bibliotekoje, spaudinių iš kitų bibliotekų užsakymo tvarką, darbo vietų skaičių ir išdėstymą skaitykloje, kompiuterizuotas darbo vietas skaityklose ir programinę įrangą jose. Žymiai palankiau respondentų (+ 22 %) vertinama galimybė gauti rekomenduojamą ir privalomą perskaityti literatūrą bibliotekoje, darbo vietų skaičių ir išdėstymą skaityklose (+13 %), interneto prieinamumą (+ 8,8 %), spaudinių iš kitų bibliotekų užsisakymo tvarką (+7,7 %). Palanki nuomonė apie bibliotekos darbo aplinką, galimybę gauti analizuoti naujausią literatūrą vietoje vertintojų siejama su sėkmingai nuo 2005 m. įgyvendinamu ES struktūrinių fondų remiamu „Bibliionovos“ projektu, kuriuo, atsižvelgiant į pirmųjų studentų nuomonės apie studijų kokybę tyrimo rezultatus, siekiama sukurti lengvai prieinamą edukacinių ir konsultacinių paslaugų sistemą akademinėje universiteto bibliotekoje. Modernios sistemos diegimas turi pagerinti tradicinę savarankiško mokymosi ir sukurti netradicinę (nuotolinės studijos, projektinė veikla, komandinis darbas, mokymasis pasitelkiant IKT, ir kt.) aplinką, orientuotą į mokymosi paradigmos realizavimą studijų procese.

Lyginant 2003 m. ir 2007 m. apklausos dėl bibliotekos, kaip studijuoti įgalinančios aplinkos, rezultatus, pastebimas studijų organizatoriams nerimą keliantis aspektas: daugėja studentų, neturinčių nuomonės apie vadovėlių bei mokymo(-si) priemonių bibliotekoje naujumą (+ 3 %), prieigos taškų prie interneto universitete prieinamumą (+ 3 %), galimybę gauti rekomenduojamą ir privalomą perskaityti literatūrą bibliotekoje (+ 2%). Nuomonės neturėjimas demonstruoja faktą, kad dalis studentų menkai naudojami bibliotekos teikiamomis paslaugomis. Taip pat galima daryti prielaidą, kad šiai respondentų daliai stinga motyvacijos savarankiškam mokymuisi, ji pasižymi nepakankama naujos informacijos paieškos ir valdymo kompetencija, reikalinga savarankiškam sėkmingam studijų proceso realizavimui.

1 lentelė

2003 m. ir 2007 m. bibliotekos kaip studijuoti įgalinančios aplinkos tyrimų rezultatai

	2003 m. anketos atsakymai					2007 m. anketos atsakymai				
	Labai gerai (%)	Ko gero, gerai (%)	Neturiu nuomonės (%)	Ko gero, blogai (%)	Labai blogai (%)	Labai gerai (%)	Ko gero, gerai (%)	Neturiu nuomonės (%)	Ko gero, blogai (%)	Labai blogai (%)
Prieigos taškų prie interneto universitete prieinamumą	12,5	28,7	13,0	31,0	14,8	11,0	39,0	16,0	30,0	4,0
Galimybę gauti rekomenduojamą ir privalomą perskaityti literatūrą bibliotekoje	5,6	33,3	7,9	40,7	12,5	14,0	47,0	11,0	21,0	7,0

2003 m. ir 2007 m. bibliotekos kaip studijuoti įgalinančios aplinkos tyrimų rezultatai

	2003 m. anketos atsakymai					2007 m. anketos atsakymai				
	Labai gerai (%)	Ko gero, gerai (%)	Neturiu nuomonės (%)	Ko gero, blogai (%)	Labai blogai (%)	Labai gerai (%)	Ko gero, gerai (%)	Neturiu nuomonės (%)	Ko gero, blogai (%)	Labai blogai (%)
Vadovėlių bei mokymo (-si) priemonių bibliotekoje naujuma	5,6	42,6	18,1	25,9	7,9	5,0	40,0	21,0	26,0	8,0
Spaudinių iš kitų bibliotekų užsisakymo tvarka	4,2	26,9	50,0	13,9	5,1	7,0	34,0	42,0	13,0	4,0
Darbo vietų skaičių ir išdėstymą skaityklose	10,2	45,8	23,1	17,6	3,2	17,0	52,0	21,0	8,0	2,0
Kompiuterizuotas darbo vietas skaityklose, programinę įrangą jose	9,3	20,0	18,6	37,7	14,4	11,0	35,0	18,0	28,0	8,0

Išvados

Aukštojo mokslo kokybė – daugiamatė, plati sąvoka, apimanti skirtingas aukštojo mokslo funkcijas ir veiklos aspektus. Remiantis studijas grindžiančia paradigma aukštojo mokslo kokybė gali būti suprantama kaip žinių, visuomenei reikšmingų kultūros vertybių perteikimas, sureikšminant ugdytojo, kaip svarbiausiojo žinių ir vertybių perteikėjo vaidmenį. Studijų kokybės, kaip besimokančiojo transformacijos interpretavimas, atskleidžia procesus, įgalinančius akademinės bendruomenės ir individų emancipaciją. Kai ugdymo tikslas yra siejamas su žinių kūryba ir studijuojančio asmenybės galių plėtojimu, studijų kokybę determinuoja studento lūkesčiai, poreikiai ir jų tenkinimas. Kokybė apibrėžiama ir suprantama kaip nuolatinis proceso tobulinimas, siekiant sudaryti sąlygas studento intelektualinei emancipacijai plėtotis.

Universiteto bibliotekos edukacinė aplinka yra sudėtinė universiteto kuriamos studijuoti įgalinančios aplinkos dalis, kurioje realizuojami ne tik dėstytojų studijų programoje keliami ir studentų asmeniškai suformuluoti mokymosi tikslai, bet ir padedama studentams apsirūpinti jų poreikius tenkinančiais informacijos ištekliais. Studijuoti įgalinančias kuriančių akademinų bibliotekų svarbiausias uždavinys – atrinkti ir įsigyti vartotojų poreikius atitinkančią informaciją, ją organizuoti ir saugoti, jos pagrindu kurti informacijos paslaugas ir produktus, kurios tinkama forma ir laiku reikia pateikti vartotojams.

Studentų naudojimasis universiteto bibliotekos studijuoti įgalinančia aplinka ir jos kokybės vertinimas priklauso nuo studentų patirties ir kompetencijos, susiformavusių išankstinių nuostatų bibliotekos atžvilgiu, ankstesnės naudojimosi biblioteka patirties ir įpročių. Nuolat tiriant studentų nuomonę apie studijų kokybę ir analizuojant tyrimo rezultatus, remiantis reaguojančio konstruktyvaus vertinimo principais, kai orientuojamasi į abiejų pusių bendradarbiavimą, susitarimus kaip geriau tenkinti suinteresuotų asmenų poreikius, galima sėkmingai gerinti studijų proceso kokybę ir/ar jos dedamąsias dalis. Tai ir patvirtina Šiaulių universiteto bibliotekos, kaip studijuoti įgalinančios aplinkos, kokybės vertinimo, remiantis studentų nuomone apie biblioteką kaip studijuoti įgalinančią aplinką, rezultatai.

Tyrimo metu atskleidus faktą, kad didėja studentų dalis, neturinti nuomonės apie biblioteką, kaip studijuoti įgalinančią aplinką, tikslinga giliau tirti situaciją, analizuojant dar vieną studijų kokybės dedamąją dalį – mokymosi motyvaciją bei ją skatinančių studijų proceso organizavimo veiksnius.

Literatūra

1. Barnett, R., 1995, *Improv in Higher Education. Total Quality Care*. Society for Research into Higher Education & Open University Press.
2. Bowden J., Marton F., 1998, *The University of Learning*. London: Kogan Page.
3. Green. D., 1994, *What is Quality in Higer education*. Buckingham & Philadelphia.: Society for Research into Higher Education & and Open University press.

4. Cheng Y. C., 2003, *Quality assurance in education: internal, interface and future*. Quality Assurance in Education, 4, p. 2002–2013. Prieiga per internetą 2007-02-20: <<http://www.emeraldinsight.com/>>.
5. Cheng Y. C., Tam W. M., 1997, *Multi models of quality in higher education*. Quality Assurance in Education, 1, p. 22–31. Prieiga per internetą 2007-02-20: <<http://www.emeraldinsight.com/>>.
6. Guba E.G., Lincoln Y.S., 1998, *Fourth Generation Evaluation*, Sage Publications. *The international Professional Publishers*, Newbury Park. London. New Delhi.
7. Harvey L., 2002, *Evaluation for What? Teaching in Higher Education*, vol.7, No. 3, p. 245-263.
8. Jucevičienė P., Lipinskienė D., 2001, *Edukacinė, studentą įgalinanti studijuoti sistema, ugdymosi paradigmos kontekste*. Socialiniai mokslai Nr.2(28), p. 55-59.
9. Karenauskaitė V., 2007, *Fizikos mokymuisi imlios edukacinės aplinkos raiška universitetinėse studijose*. Daktaro disertacija. Kaunas: Kauno technologijos universitetas.
10. Kraujutaitytė L., 2002, *Aukštojo mokslo demokratiškumo pagrindai*. Monografija. Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras.
11. Lamanauskienė G., 2006, *Akademinė biblioteka studijų procese*. Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla.
12. Lipinskienė D., 2002, *Edukacinė studentą įgalinanti studijų aplinka. Daktaro disertacija*. Kaunas: Kauno technologijos universitetas.
13. Morley L., 2003, *Quality and power in higher education*. Buckingham & Philadelphia: Society for Research into Higher Education & Open University Press.
14. Peters, T., 2004, *Auditory options*. Library Journal. Nr.2, p. 8-9. Prieiga per internetą 2007-03-15: <<http://web.ebscohost.com/ehost/results?vid=12&hid=109&sid=bd50145c-b186-4119-a596-c88dba83c544%40sessionmgr103#1>>.
15. Petuchovaitė R., 2004, *Viešųjų bibliotekų paslaugų bendruomenei plėtra*. Sėkmingos praktikos Lietuvoje ir tarptautinių veiksnių studija. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
16. Sahu A. K., 2006, *Perceptions of service quality in an academic library: a case study*. Library review. Vol.56, Nr.3, p. 234-243. Prieiga per internetą 2007-03-15: <<http://web.ebscohost.com/bsi/results?vid=9&hid=19&sid=75fb6eae-3de3-4749-ab29-acb477f15eda%40sessionmgr9#47>>.
17. Spalding H. H., Wang J., 2006, *The challenges and opportunities of marketing academic libraries in USA*. Library management. Vol.27, Nr.6/7, p. 454-504. Prieiga per internetą 2007-03-29 <http://www.emeraldinsight.com/Insight_View_Filename=_published_emeraldfulltextarticle_pdf_0150270617>.
18. Tautkevičienė G., 2004, *Studentų mokymosi aplinkų susiformavimui iš universiteto bibliotekos edukacinės aplinkos įtaką darantys veiksniai*: daktaro disertacija. Kaunas: Kauno technologijos universitetas.

QUALITY ASSESSMENT OF THE LIBRARY AS THE EDUCATIONAL ENVIRONMENT ENABLING STUDIES: ANALYSIS OF STUDENTS' ATTITUDE

Institutions of higher education, acting during the changes of educational paradigm and striving to guarantee the quality of studies, engage to create beneficial environment for studies and provide educational and informational services, stimulating self-learning of students. The role of academic library is quite important in the processes mentioned above.

The aim of this article is to present the different perceptions of quality of studies as well as challenges to the functions of academic library determined by changeable environment. Moreover, to introduce the results of the research accomplished at Šiauliai University concerning the students' attitude towards the services of the library, as the beneficial environment influencing the quality of studies, and their practical application. The aim is achieved by applying the methods of analysis of the scientific literature as well as the method of the survey, using the traditional questionnaire.

Keywords: higher education quality, responding constructive assessment, educational environment enabling the studies, the library of institution of higher education.